

Zentai Gazdakör alapításának 125. éves évfordulójára

A jubiláló Zentai Gazdakör fennállásának első hat évtizede alatt egyike volt városunk legrégebbi, legsikeresebb, s mondhatni talán leghasznosabb egyesületeinek, melynek alapítása egy és egynegyed évszázaddal ezelőtt történt.

A Gazdakör megalakításának felismerése akkor nagy jelentőséggel bírt, mint ahogy a kör alelnöke fogalmazott annak ötven éves jubileumán 1932-ben: a „gazdatársadalom ráeszmélt arra, hogy a gazdaérdekek megvédése végett gazdakörre van szükség”.

A Zentai Gazdakör alakuló ülését 1882 tavaszán Gombos Gábor polgármester – minden idők egyik utáni következő évben a kör alapszabálya is elkészült.

legsikeresebb zentai polgármestere – hívta össze az Eugén-szálló külön termébe, mely egy ideig a kör helyiségül is szolgált. A kör elnökének gombosfalvi Gombos Gábor zentai polgármestert választották meg, s az alakuló ülés

A Gazdakör megalakításának eszméje sokak nevéhez fűződik. Az akkori gazdatársadalom neve tagjai: Baráti Péter, Hevér Péter, Erdélyi Lukács, Csabai János, Barsi János, Márkus Márton, Burány Jenő, Rudics Frkas, Papp Antal, Boros János, Hevér Kelemen, Szorcsik Márton, Tóth Pál, Píszár János, Papp Sebestyén, Újházi Ferenc és Mások neveivel találkozhatunk az alapítók közül.

Megalakulása után a gazdakör rövidesen megkezdte működését. A kör jövedelmét a csekély tagsági díj mellett a gazdasági felolvasásokból és a bálak szervezéséből befolyt összegek alkották. A felolvasásokat a szakismeretek bővítése és terjesztése céljából, szervezték, s a rendezvényekből eredő jövedelem, illetve a bái- és táncmulatságokból befolyt eszközökből, szaklapokat, könyveket rendeltek. A Gazdakör már négy év múlva, 1886-ban, annyira megerősödött, hogy az összes kiadások fedezése után is jelentős összeg maradt a kasszájában.

Az 1887. évi januári választmányi ülésen kimondták, hogy egyesületi zászlóra van szükség, melynek elkészítését közadakozásból finanszíroznák. A fehér selyemzászlóra Szárics Imre festőművész alkotta szent képek kerültek, s a zászló felszentelésére az év augusztus 20-án, Szent István napján került sor. A zászlóanya tisztét Gombos Gáborné töltötte be, aki a gazdagon aranyozott fehér selyemszalaggal díszítette a zászlót.

A Gazdakör sikeres működésének egyik fontos állomása volt, hogy rövidesen meghonosította a Ló- és csikódíjazást, hogy ily módon serkentse a gazdák között a színvonalas lótenyésztést. 1888-ban a Gazdakör, szerződést kötött az állami biztosító társasággal, melyből a gazdaköri tagoknak de a kör pénztárának is jelentős anyagi haszna származott.

1888-ban Gombos Gábor lemondott a polgármesteri tisztségéről, s egyben a gazdakör elnöki tisztéről is. Nevéhez fűződik a kör megalakulása, s számos bölcs, előrelátó intézkedés, de a kör megerősödésének folyamata is az ő nevéhez köthető. Még ezen a közgyűlésen egy fogyasztási szövetkezet megalapítása is szóba került, de az érdektelenség és csekély pártolás miatt a szövetkezet nem alakult meg, viszont sikerült néhány kereskedővel szerződést kötni a kör tagjainak kedvezményes vásárlásai iránt.

A következő évben teljesült a lótenyésztő gazdák régi óhaja, s a városban tartották meg az első katonai lóvásárt., ahol alkuszok kizárásával az állam közvetlenül a tenyésztőktől vásárolt.

1890-ben a vármegyei egyesület szorgalmazta a cukorrépa termelését, de a felhívás gazdák körében nemigen talált visszhangra, s még sok-sok évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a cukorrépa bekerüljön a mezőgazdasági termelésbe, bár ekkor sem a kívánt mértékben.

A mezőgazdasági gépek előnyös beszerzése több alkalommal is foglalkoztatta a kör választmányának tagjait, s az első sikertelen gépszállítási szerződés után 1891-ben, a gazdakörben Kühne gépgyáros mintaraktárt rendezett be. Az év végén a gazdakör bevétele 1358 korona volt, könyvállománya pedig 850 kötetből állt.

Az első tíz év után a Zentai Gazdakör a város megbecsült, tevékeny, a gazdákat támogató, sikeres egyesületté vált, mely a helyi gazdatársadalmat nemcsak összekötötte, de annak vezető erejévé is alakult.

1893-ban a földművelésügyi miniszter 1893-ban felhívta a Gazdakör figyelmét az 1896-ban tartandó millenáris kiállításra, mely felhívásnak a kör eleget tett, s a helyi Ipartestülettel összefogva készült a kiállításra.

1895-ben Gazdakör több gazdát is felkért a műtrágyával való kísérletezésre. Azok közül akik kipróbálták a műtrágyát, 20%-al több termést adott a földjük. Ettől kezdve datálódik a műtrágya használatának kezdete gazdáink között.

Az 1896. évi budapesti millenáris kiállításon a zentai kiállítók legnagyobb részét kitüntették, a Gazdakör pedig elismerő oklevelet nyert.

1897 végén a földművelésügyi miniszter megbízta a Gazdakört, hogy a zentai járás településein és a tanyavilágban népies-gazdasági előadásokat rendezzen. A Gazdakör 57 előadást tartott, s több ezer gazdasági témájú ismeretterjesztő füzetet osztott szét. Nemsokára a földművelésügyi miniszter újabb megbízást adott a Gazdakörnek, ezúttal háziipari tanfolyamok megszervezésére, de nemcsak Zentán, hanem a Tisza-mentén is. A tanfolyamokon először a kosárfonást tanították, majd a seprőkötést és gyékényszövést. A tanfolyamoknak köszönhetően több száz család jutott keresethez a frissen elsajátított mesterséggel.

A század végére a Zentai Gazdakörnek 270 rendes tagja volt, mely létszámot a kör, később is – kevés ingadozással – de megtartotta.

Kiemelkedő rendezvénye volt a Gazdakörnek, hogy 1900 tavaszán indítványozta egy országos eke- és vetőgép verseny megrendezését. A rendezvény költségeire a Gazdakör támogatást is kapott a földművelésügyi minisztertől. A versenyre 16 gyár 52 darab különféle eke- és vetőgéppel nevezett be. A versenyt 1900. szeptember 30-án, Vujić Đorđe város melletti birtokán tartották meg, aki a tevékenyen részt vett a verseny előkészítésében, és a szervező bizottság tagjait két napon keresztül vendégül látta. A verseny sikerét, eredményét bizonyította, hogy a gépek nagy része még a helyszínen elkelt.

A Gazdakör 1902 júliusában tartott választmányi ülésén a titkár indítványára jóváhagyták, hogy 1903 augusztusa második felében a kör mezőgazdasági- és iparkiállítást rendez. E nagyszabású rendezvény sok időt és munkát igényelt. A helyi ipartestület csatlakozott a rendezvényhez, a szegedi Kereskedelmi- és Iparkamara pedig hathatós támogatást ígért. Némi vita után a Mezőgazdasági- és Iparkiállítás a központ népiskola termeiben és udvarán kapott elhelyezést, melyen 358 helyi és vidéki kiállító vett részt. A kiállításról és a kiállított tárgyakról terjedelmes nyomtatott útmutató-katalógus készült, s a bíráló bizottság a legsikeresebb kiállítóknak arany, ezüst és elismerő oklevelet ítél oda, a kiállítás tartama alatt kosárfonó, seprűkészítő és gyékényszövő tanfolyam működött. A kiállításnak nemcsak óriási erkölcsi sikere volt, hanem pozitív pénzügyi mérleggel is zárult.

A szokásos évi ló- és szarvasmarha díjazáson kívül 1904 szeptemberében a Gazdakör lóversenyt szervezett a nagyréti pályán.

A következő évben már szabályosan előkészítő körpályán legitim lóverseny került megrendezésre a Gazdakör szervezésében, melyen nagyszámú közönség volt jelen. A nyár folyamán a választmány arról is döntött, hogy a következő évben baromfi-zöltség- és gyümölcskiállítást rendez. Novemberben az adai Földműves iskolában bemutatták a kukoricaszár-tépő gépet, melyet a gazdák igen hasznosnak ítélték.

1906 elején az országos jellegűre tervezett kiállításra való felkészülés jegyében megválasztották a szűkebb rendező bizottságot, s a Hungária műtrágyagyár 260 kgr. Műtrágyát osztott szét a zöldségtermelők között. Szeptember 22-én a Tűzoltólaktanyában nagyszámú lelkes közönség jelenlétében sor került a kiállítás megnyitására, mely négy napig tartott nyitva, melyen több mint 300 kiállító vett részt. A számtalan nagysikerű rendezvények példás szervezése, a minisztérium figyelmét ráirányította a Gazdakörre, s ezek után a minisztérium már közvetlenül a Gazdakörhöz intézte leiratait és egyéb rendelkezéseit.

A Gazdakör működését nemegyszer akadályozta, hogy nem rendelkezett saját székházzal, s a helyiség bérbeadók nemegyszer ellehetetlenítették a kör munkáját. Ezért felvetődött egy saját székház megvételének gondolata, melyre rövidesen sor is került, Brummel Vilma főtéri háza megvételével. Miután a házat felújították, s a villanyvilágítást bevezették 1909 május 1-jén a Gazdakör beköltözött a Főtérré néző székházba.

A következő évben a Gazdakör népes küldöttséggel a mezőhegyesi állami méntelepre- és mintagazdasági birtokára kirándult, ahol igen széleskörű tapasztalatokat szerzett.

1912 folyamán a Gazdakör elnöksége mindent megtett azért, hogy teljesüljön a gazdák régi vágya, a szarvasmarha állomány vérfelfrissítést illetően. E célból a minisztérium beleegyezésével és segítségével Svájc-ból hoztak be szimenthali-marhát. A 40 tehén és 6 bika már előre elkelt, s a Gazdakör mindaddig folytatta a marhák behozatalát, amíg igény mutatkozott rá.

Ezidőben alakult meg a gazdakörön belül a Népiroda, mely a szegényebb embereknek jogi, esetenként ügyvédi tanácsot adott, ügyes-bajos dolgaikban.

Még ez év augusztusában a Gazdakör küldöttsége látogatást tett Csókán, Léderer Arthúr nagybirtokos mintagazdaságában, mely párját ritkította. Az uradalom minden részébe lóvasút vezetett, s mindenhol páratlan gondosság kísért minden részleget, kezdve a szeszgyártól a modern sertésólakon keresztül a magnemesítési állomásig.

Az 1914-ben bekövetkezett világháború megakasztotta a Gazdakör fejlődését, s nem kis fáradtságba és erőfeszítésbe került, hogy a kör fenntarhassa eddigi eredményeit. A háború végével olyan idők következtek, melyek majdnem teljesen megénítették a Gazdakör működését. A régi állapot megszűnt, s az új helyzet, új irányvételt, új tevékenységi célokat jelölt meg.

1924 februárjában a Gazdakör válaszmánya állatkiállítás- és állatvásár megtartásáról döntött, majd megalakult a rendezőbizottság. A kiállításon részt vehettek mindazon iparosok is, kiknek iparága a mezőgazdasággal összefüggésben állt. A kiállítás területének a Népkert és a töltés közti füves részt jelölték ki. A vidékről is szép számban megjelent kiállítók közel 500 állatot mutattak be. A május 31-én megnyílt kiállítást még a belügyminiszter Božo Maksimović is meglátogatta. A kiállítás nemcsak erkölcsileg, de anyagi szempontól is kiválóan sikerült. A legjobb kiállítókat most is díszoklevelekkel jutalmazták, melyeket a szerb olvasóköri termében adott át Sava Vujić polgármester.

1926 őszén a helybeli társadalmi egyesületek közös értekezletet tartottak az aránytalanul kivetett nagy adók megszüntetése, illetve csökkentése miatt. Az értekezleten küldöttséget választottak, melyben hárman is képviselték a Gazdakört, s belgrádi tárgyalásaikon több esetben adókönyvitést értek el.

A készülő új agrártörvénnyel kapcsolatban a Gazdakör vándorgyűléseket tartott, melyen ismertették a gazdákkal, a készülő új előírásokat, illetve a titkár felolvasta az agrártörvény módosítására tett javaslatokat.

1928-ban a Gazdakör elhatározta, hogy a helyi illetve környékbéli gazdák fiainak két hónapos mezőgazdasági tanfolyamot rendez. A tanfolyam december 2-án indult az akkori Heiduska-vendéglő nagytermében. A tanfolyam felölelte az állattenyésztést, a növénytermesztést, talajművelést, az állati- és növényi betegségeket, a gazdasági géptant, a gazdasági számvitelt, s a gazdasági építkezést.

A Gazdakör 1930 januárjában is nagysikerű gazdasági tanfolyamot tartott, majd az elnökség fordult az állami szervekhez adókönyvítés végett illetve, hogy az adót terményben is lehessen fizetni. A választmányi ülésen felmerült, hogy ezután állandó jelleggel – minden évben – gazdasági tanfolyamot kell szervezni. E célból Gazdakör érintkezésbe lépett a kisgazdakörrel, a tornyosi, felsőhegyi gazdakörrel és a szerb gazdasági egyesülettel, de sajnálatos módon a tanfolyam más okokból elmaradt. Hasonló módon nem sikerült a termelőkre nézve kedvezőtlen búzarendelet miatti búzafelvásárló szövetkezetet megalakítani.

1932-ben a gazdakör ötvenéves fennállását ünnepelte, s megbízta a kör titkárát Novoszel Jánost, aki immár 40 éve volt a kör titkára, hogy írja meg a Gazdakör történetét, melyet ő el is vállalt. A közgyűlés a korábbi évekhez hasonlóan ismét 3000 dinárt szavazott meg jótékonyági célokra.

Az egyre romló gazdasági helyzet miatt Bácskából és Bánátból 17 gazdakör és gazdasági egyesület gyűlt össze Becsén, hogy tárgyaljon az általános gazdasági recesszió következményeiről. A gyűlés, ezután bizottságot küldött ki, mely a bajok orvoslására és azok kiküszöbölésére memorandumot adott át a bánnak és az illetékes miniszternek, mely küldöttségben a zentai Gazdakör is képviselve volt.

Az ötven éve fennálló Gazdakör anyagilag is megerősödött, a takarébetét mellett agrárrészesvények és pénztári forgótőke is biztosította kör működését. Könyvtárban több mint 3000 db. könyv szerepelt, ingó- és ingatlan leltári vagyona 166 ezer dinárt tett ki.

Az elkövetkező években a Gazdakör folytatta az eddigi hasznos tevékenységét és fáradhatatlanul tanította, nevelte az új gazdagenerációkat, segítette a gazdákat ügyes-bajos dolgaikban. Így érte meg a Gazdakör a második világháborút, és annak nehéz éveit.

1943 augusztusában a Gazdakör ismét egy sikeres mezőgazdasági kiállítást rendezett, majd utána a már 60 éves kör zászlószentelési ünnepséget tartott a főtéren, melyen megjelent a fölművelésügyi államtitkár és még számos rangos tisztviselő.

A második világháború utolsó előtti évében a rendkívül súlyos háborús helyzet és annak következményei olyan körülményeket teremtett, melyek nem tették lehetővé a Gazdakör további működését, mely 62 év igen sikeres működés után megszűnt.

Mint ahogyan 1882-ban Vajdaságban, Zentán alakult meg az első gazdakör, így az újra induló gazdaköri mozgalom is innen indult 1992-ben a Zentai Gazdakör újraalapításával.

Púrha László volt a fő mozgatója, szervezője a mozgalom beindításának. Mobilizálta a gazdálkodókat és meggyőzte őket az összefogás fontosságáról, a gazdakörök szerepéről.

A Zentai Gazdakör első elnöke Bilicki István volt. Nem volt könnyű az újraindulás, mivel a gazdálkodók kilátástalan helyzete, érdektelensége egyre növekedett, és még a máj napig is növekszik. Másrészt az idők folyamán a mozgalom értelmileg is megváltozott. Abban az időben, amikor a gazdakörök működtek, megtiszteltetés volt gazdaköri tagnak lenni. Manapság a gazdaköröknek széleskörű tevékenységet kell kifejteni, foglalkozni kell a gazdálkodók oktatásával és nevelésével, az agrárszféra fejlesztésével, fellendítésével, az érdekvédelemmel. Ezeket a tevékenységeket fokozatosan tudjuk kifejleszteni.

A Zentai Gazdakör második elnöke Kalmár Lajos, harmadik elnöke Szántó Gyula volt. Még ebben az időben a Zentai Gazdakör nem rendelkezett irodahelyiséggel, anyagi támogatásban sem részesültünk, így a munka nehéz körülmények között folyt. Amit önerőből meg tudtunk tenni, azt megvalósítottuk. A Zentai Gazdakör a kezdettől kezdve együttműködött a MAGOSSZAL, a Szolnok Megyei Gazdakörök Szövetségével, 1994-ben együttműködési szerződést írt alá a Szolnoki Gazdakörrel. Közben a gazdaköri mozgalom erősödött, több községben alakultak gazdakörök Vajdaság szerte és 1996-ban Csantavéren megalakult a Vajdasági Gazdakörök Szövetsége. 1998-tól a V.G.SZ. székhelye Zentán van. Ettől az évtől kezdve a Zentai Gazdakörök elnöke Sóti Ferenc. Miután a Zentai Önkormányzat irodahelyiséget biztosított számunkra, a Zentai Gazdakör aktivitása felélénkült, kibővült:

-Több mint egy évtizede rendszeresen megszervezi a gazdálkodók számára a téli szakelőadásokat, heti rendszerességgel

-Makrokisérleteket állít fel különféle haszonnövényekkel Zenta Község területén.

2000 óta rendszeresen megrendezi a pálinkaversenyt, ami vajdaságszintűvé nőtte ki magát.

-2002-től megszervezi a Mikulásnap kiállítását, ami az élelmiszeripari kiállítás csírája lehet.

-2005-től, a kezdettől részt vesz a Topola-Expo szervezésében, részt vesz a kiállításon, és meg van bízva a pálinkaverseny megszervezésével és levezetésével.

2007-ben részt vett a Szabadkai Interregionális kiállításon.

2007-ben részt vett a Hódmezővásárhelyi kiállításon Vendégünk Vajdaság címmel.

A Zentai Gazdakör a kezdettől kezdve nagy hangsúlyt fektet a tanulmányutak megszervezésére. Így az idei évben Makón szárítót, Szentesen almaültetvényt, Balastyán üvegházi virágkertészetet, Kisteleken zöldségtermesztést, Szegeden gerberatermesztést és a legmodernebb automatizált zárt rendszerű táptalajon való termesztést tekinthették meg az érdeklődők.

Részt vettünk az idén egy háromnapos tanfolyamon Hódmezővásárhelyen, melynek témája a falugazdász képzés, integrált növény- és biotermesztés volt.

Szervezetünk közvetlenül vagy a V.G.SZ.-en keresztül jól Együttműködik más agrárcivil szervezetekkel Vajdaság területén.

zárószó: Befejezésül talán legérdemesebb idézni Novoszel János titkár szavait, melyet 1932-ben mondott, a kör 50 éves fennállásán: *„Minden társas egyesületnek talpköve az önzetlen, céltudatos irányítás, az egyesülés tagjainak egymást megértő, barátságos érintkezése és a közös célok elérésében kifejtett összhangzó munkálkodása. A zentai Gazdakör is ezen elengedhetetlen feltételek szigorú megtartásának köszöni közmegecsülésnek örvendő létét...és működésének tocábbi folytatását.*

Adja Isten, hogy szeretett gazdakörünk mindnyájunk örömeire és a köznek javára beláthatatlan időig folytassa tovább közhasznú munkálkodását.”